

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ОБДАРОВАНОЇ ДИТИНИ НАПН УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПСИХОЛОГІЇ ІМ. Г. С. КОСТЮКА НАПН УКРАЇНИ**

Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія та практика

Збірник наукових праць

Випуск 7

Київ – 2012

УДК 376.54+159.928.22

ББК 74.202.4я43

Н15 Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія та практика. Збірник наукових праць. Випуск 7 // І. С. Волощук (головний редактор) та інші. – К.: Інститут обдарованої дитини, 2012. – 322 с.

Видання є фаховим ВАК України серії «Педагогіка» та «Психологія» (протокол №1-05/8 від 22.12.2010 року).

Друкується за рішенням Вченої ради Інституту психології ім. Г. Костюка НАПН України (протокол № 5 від 26.04.2012 р.) та Вченої Ради Інституту обдарованої дитини НАПН України (протокол № 3 від 28.03.2012 р.).

Головний редактор: Волощук І. С. доктор педагогічних наук;

Заст. головного редактора: Камишин В. В. кандидат технічних наук;

Члени редакційної колегії:

Бурда М. І. доктор педагогічних наук;

Топузов О. М. доктор педагогічних наук;

Ляшенко О. І. доктор педагогічних наук;

Буров О. Ю. доктор технічних наук;

Довгий С. О. доктор фіз-мат. наук;

Максименко С. Д. доктор психологічних наук;

Чепелева Н. В. доктор психологічних наук;

Рибалко В. В. доктор психологічних наук;

Моляко В. О. доктор психологічних наук;

Кузьменко В. У. доктор психологічних наук;

Федорова Н. Ф. кандидат педагогічних наук, науковий редактор;

Киричук В. О. кандидат педагогічних наук;

Миронова Л. М. відповідальний секретар.

У наукових працях, що ввійшли до збірника, висвітлюється проблема обдарованості дітей та молоді в Україні, аналізується міжнародний досвід з цієї проблеми, висловлюються власні бачення науковців, освітянської громадськості.

Збірник розраховано на наукових, науково-педагогічних і педагогічних працівників, вчителів, вихователів дошкільних закладів, аспірантів, докторантів, а також керівників і спеціалістів, причетних до управління освітньою діяльністю.

За достовірність даних відповідальність несе автор статті.

Рецензенти:

Аніщенко О. В. – доктор пед. наук, старший науковий співробітник відділу андрогогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України;

Швалб Ю. М. – доктор психологічних наук, професор, завідувач лабораторії екологічної психології Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України.

© Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2012

© ТОВ «Інфосистем», 2012

ЗМІСТ

Розділ I. Психологічні проблеми обдарованої особистості

1. ***Кузьміна Раїса.*** Об уровневой структуре одаренности 6
2. ***Єгорова Єлизавета.*** Напрями та зміст профорієнтаційної роботи з педагогічно обдарованою молоддю 16
3. ***Ігнатович Олена.*** Інноваційні профорієнтаційні засоби в системі педагогічного супроводу загальної обдарованості особистості 24
4. ***Литвинова Наталія.*** Педагогічна обдарованість в контексті мотиваційної готовності майбутнього вчителя до профорієнтаційної роботи 29
5. ***Макаренко Наталія.*** Складність діагностики обдарованості як багаторівневої системи 37
6. ***Мітлош Антоніна.*** Сучасні дослідження проблеми обдарованості 42
7. ***Музика Олександр, Майстренко Тетяна.*** Ціннісна підтримка регуляції навчальної діяльності студентів в умовах кредитно-модульної системи навчання 50
8. ***Ковальчук Юрій.*** Психологічні умови розвитку особистісних здібностей у підлітковому віці 57
9. ***Мілютіна Катерина.*** Життєві траєкторії обдарованої особистості у нестабільному соціальному середовищі 66
10. ***Постова Катерина.*** Історія вивчення дослідницьких здібностей особистості 73
11. ***Павлик Наталія.*** Невротичний характер як чинник порушення гармонійного розвитку обдарованої особистості в юнацькому віці 80
12. ***Мірошник Зоя.*** Рольові позиції та їхнє значення у професійній підготовці вчителя початкових класів 90

Розділ II. Педагогічні проблеми обдарованої особистості

13. ***Буркова Людмила.*** К определению механизмов саморазвития субъекта в реализации стратегии гармоничного развития человека 96
14. ***Кравчук Ольга.*** До проблеми навчання обдарованих учнів у загальноосвітніх навчальних закладах: методологічні орієнтири 107
15. ***Бондаренко Юрій.*** Розвиток літературних здібностей учнів на основі дидактичної системи Джанні Родарі 116
16. ***Майданенко Світлана.*** Обдарованість як соціально-педагогічний аспект 124
17. ***Супруненко Інна.*** Характеристика програм розвитку обдарованих дітей 128
18. ***Камишин Володимир, Панасюк А, Рева Олексій.*** Пілотна оцінка рівнів домагань майбутніх авіадиспетчерів на множині пропусків занять 137
19. ***Яременко Лілія*** Глобалізаційні процеси: сутнісний зміст, основні риси та вияви у сфері освіти 145

20. <i>Ходосенко Ольга</i> . Оволодіння грою в шахи як засіб формування інтелектуальних якостей особистості старшого дошкільника.....	151
21. <i>Шелестова Людмила</i> . Навчання читанню як засіб інтелектуального розвитку дошкільників.....	157
22. <i>Веселка Юлія</i> . Теоретичні засади побудови навчання обдарованих учнів (на прикладах уроків англійської мови).....	164
23. <i>Федорова Ніна</i> . Педагогічна майстерність учителя – запорука розкриття творчих здібностей учнів.....	170
24. <i>Деменко Тетяна</i> . Становлення педагогічного колективу: з досвіду роботи директора загальноосвітнього навчального закладу.....	178
25. <i>Руденченко Алла</i> . Творчі засади навчання учнів декоративному розпису.....	188
26. <i>Близнюк Тетяна</i> . Педагогічна модель виховання готовності старшокласників до вибору професії вчителя.....	194
27. <i>Слабковська Альона</i> . Соціально-педагогічна діагностика потенційних усиновителів – основа безпомилкового здійснення усиновлення.....	204
28. <i>Демченко В'ячеслав</i> . Проблеми підготовки педагогічних кадрів до роботи з обдарованими учнями у системі післядипломної освіти.....	212
29. <i>Гоцуляк Юрій</i> . Особливості правового регулювання надання спеціальних освітніх послуг обдарованим дітям у провінції Альберта (Канада).....	220
30. <i>Зубченко Олена</i> . Визначення основних компетентностей та їх роль у системі сучасної освіти.....	231
31. <i>Муранова Наталія</i> . Формування мотивації до вивчення фізики та математики в процесі підготовки до навчання в технічному університеті.....	238
32. <i>Ріктор Тетяна</i> . Роль сім'ї та дошкільної освіти у формуванні управлінської еліти країни.....	246
33. <i>Киричук Валерій</i> . Проблеми особистісного розвитку в сучасній науці.....	253
34. <i>Тесленко Валентин</i> . Створення нормативно-правової бази інноваційного розвитку загальноосвітніх навчальних закладів України.....	266
35. <i>Меркулова Світлана</i> . Інновації в управлінні педагогічною орієнтацією старшокласників.....	273
36. <i>Адамович Ірина</i> . Компетентнісний підхід керівників загальноосвітніх навчальних закладів для реалізації цілісного педагогічного процесу.....	284

Розділ III. Проблеми розвитку обдарованості у позашкільних навчальних закладах

37. <i>Білоус Сергій</i> . Можливість сомоорганізації навчального процесу в педагогічній системі «ЗНЗ – Мала академія наук».....	291
38. <i>Тарасенко Богдан, Шишкін Геннадій</i> . Порівняльний аналіз україно-французького досвіду організації науково-дослідницької діяльності учнів.....	300
39. <i>Чернецький Ігор</i> . Навчально-дослідницька діяльність учнів, мета, особливості організації та забезпечення процесу формування дослідницьких умінь.....	306

40. <i>Гальченко Максим, Лісовий Оксен.</i> Формування пізнавальної активності та самостійності вихованців МАН України в інформаційно-освітніх просторах Всеукраїнського Інтернет-порталу «Острів знань» та соціальної мережі «Ман і Я»	314
НАШІ АВТОРИ	319

ІННОВАЦІЇ В УПРАВЛІННІ ПЕДАГОГІЧНОЮ ОРІЄНТАЦІЄЮ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Автор исследует проблемы инноваций в управлении ориентацией старшеклассников на педагогическую деятельность. Находит оптимальное существование этих инноваций в условиях движения современного прогресса. На основе анализа предыдущего опыта определяются инновационные функции управления процессом педагогической ориентации старшеклассников, формы управления и система событий для получения оптимального результата.

Ключевые слова: инновации, новаторство, нововведения, профессиональная ориентация, управление педагогической ориентацией, профессиография, процесс профконсультации, управление, менеджмент, менеджмент в образовании, функции управления.

Author studies problems of innovations in pedagogic orientation of senior pupils on teaching. Besides, the author finds optimal existence of the above mentioned innovations in the conditions of fast progress. On the base of the previous experience innovative functions of management of pedagogic orientation of senior pupils, multi forms of management and system of events are discovered to optimize the results of this process.

Keywords: innovations, discovery, professional orientation, management of pedagogic orientation, profession description, process of professional consultation, management, management in education, functions of management.

У другій половині ХХ ст. відбулися події, що викликали зміни в сучасному суспільстві. У 1994 році британець Тим Бернерс-Лі запропонував проект, який розробляв декілька років. Це – «Світова павутина» (Web). З цього суспільство отримало вільний доступ до інформації, що до цього часу знаходилась «під сімома печатками». З потоком інформації різного контенту змінилося не тільки уявлення про світ в цілому, але й стиль життя. Стало модним бути освіченим. Стратегія життя кожної молодої людини нині пов'язана з отриманням престижної вищої освіти.

Другою визначною подією, що сталася у 1999 р. ХХ ст. – є підписання Болонської Конвенції, що змінила систему вищої освіти, відкрила молоді України доступ до побудови власної кар'єри в Європі, спростила доступ до навчання у престижних європейських ВНЗ та є запорукою підвищення стандартів навчання в Україні. Отже, освіта ХХІ ст. перебуває в постійному розвитку, адаптації до зростання швидкоплинності наукових процесів і винаходів, а також змін у суспільстві в цілому.

Розділ II. Педагогічні проблеми обдарованої особистості

Так, об'єктом нашої статті є інновації в управлінні педагогічною орієнтацією старшокласників. Розкриття термінології інноваційних процесів управління педагогічною орієнтацією старшокласників та їх сутності допоможуть у визначенні та розумінні сучасних інноваційних процесів в управлінні ВНЗ, а також у профорієнтаційній діяльності.

Дослідженням є життєвий цикл інновацій в управлінні орієнтацією старшокласників на педагогічну професію.

Метою нашого дослідження є аналіз інновацій в управлінні педагогічною орієнтацією старшокласників в умовах розбудови незалежної України.

Оскільки освіта є основою для розвитку сфер суспільного життя, зміни в освіті є не тільки наслідком, а й необхідною умовою подальшого суспільного розвитку. Нововведення як у суспільстві, так і в навчально-виховному процесі є результатом та ефективним шляхом і засобом перетворення суспільства і освіти [1].

Поняття «інновації» є одним із розповсюджених у педагогічній науці останнього десятиріччя ХХ ст. і нараховує безліч тлумачень через споріднені йому поняття: «новаторство», «новизна», «нововведення».

Більшість вчених вважає, що «інновація» (нововведення) – це діяльність, процес, що розвивається за визначеними етапами.

Ми згодні з точкою зору В. Сластьоної та Л. Подимової, які розглядають нововведення як комплексний цілеспрямований процес створення, розповсюдження і використання нововведення, метою якого є задоволення потреб та інтересів людей новими засобами, що спричиняє якісні зміни системи і способів забезпечення її ефективності, стабільності та життєдіяльності. Інноваційний процес пов'язано із переходом у якісно новий стан, з експертизою застарілих норм і положень, ролей з їх переглядом [10].

Детальне дослідження інновацій продовжила Л. Даниленко. В її наукових працях інновації розглянуто як процес та як результат, що передбачає процес створення нового (новації). Ми погоджуємося з висновками Л. Даниленко, що «...інновація в освіті є не лише кінцевим продуктом/продукцією застосування новизни у навчально-виховному й управлінському процесах з метою зміни (якісного покращання) суб'єкта та об'єктів управління та отримання економічного, соціального, науково-технічного, екологічного та іншого ефекту, а й процедурою їхнього постійного оновлення» [3].

Не викликає сумнівів, що відбір молоді для навчання педагогічній професії повинен починатись у загальноосвітньому навчальному закладі (ЗНЗ). Тільки там можна забезпечити надійну ефективну підготовку старшокласників до свідомого вибору педагогічної професії через організацію цілеспрямованої і систематичної профорієнтаційної діяльності.

Досліджуючи питання педагогічної орієнтації старшокласників на професію вчителя, розглянемо поняття «професійна орієнтація» і «управління педагогічною орієнтацією».

Професійна орієнтація – це система психолого-педагогічних, медичних та державних заходів, що допомагають людині, науково обгрунтовано обрати професію з ураху-

ванням потреб суспільства, власних інтересів та здібностей. Ці заходи узагальнюють інтереси суспільства і особистості. Система профорієнтації складається з підсистем та етапів, кожний з яких має свої задачі і методи. Профорієнтація має значення як для особистості, так і для суспільства. Помилка щодо здібностей до відповідної професії нерідко обергалась трагедією. Але страждають від цих помилок не тільки індивіди та його сім'ї, а й суспільство в цілому, що витрачає без користі кошти на професійну підготовку і на плінність кадрів, які змінюють професію.

Питання профорієнтації завжди турбувало людей. Так, наприкінці XIX – початку XX ст. ученими і державними діячами певних країн (США, Німеччини, Франції, Росії) спостерігався зріст великого виробництва, і вони дійшли думки, що необхідно допомагати молодим людям обирати професію, де вони зможуть принести суспільству більше користі.

Стало зрозумілим, що науковою базою професійного консультування повинно бути: *по-перше*, вивчення професійної діяльності (професіографія) та заснована на цьому класифікація професій; *по-друге*, розробка методів вивчення особистості молодих людей, їх бажання, нахили, здібності.

Отже, у 60–70-х рр. XX ст. група вчених під керівництвом професора Н. Кузьміної обґрунтувала основні підходи до створення головних компонентів педагогічної діяльності. Вони є комплексами конструктивних, організаторських, комунікативних, гностичних та інших здібностей майбутнього вчителя. Н. Кузьміна виділяє такі педагогічні здібності:

- *конструктивні* – здатність проектувати особистість, відбирати і композиційно будувати навчально-виховний матеріал стосовно вікових та індивідуальних особливостей дітей;
- *організаторські* – здатність долучати учнів до різних видів діяльності та робити колектив інструментом впливу на кожну окрему особистість;
- *комунікативні* – здатність будувати правильні стосунки з дітьми [2].

З 1985 р. відмічається потужне теоретичне і організаційно-методичне забезпечення розвитку педагогічної орієнтації (С. Єлканов, Є. Климов, Є. Рогов, М. Тименко, Б. Федоришин та ін.) [8]. Це питання вирішувалось шляхом політехнічної освіти у ЗНЗ, що давала можливість орієнтувати учнів на різні професії: професійна освіта і професійно-орієнтаційна пропаганда через ЗМІ; професійні консультації, що визначали здібності підлітка; професійний відбір за здібностями; професійна адаптація (*біологічна*, шляхом звикання до умов фізичного середовища і *соціальна*, входженням у професію через професійне навчання та включення у виробничий колектив).

Порівняння даних між професіографією та здібностями особистості, яка орієнтується у виборі професії проходить у процесі профконсультації. Її мета виправити допущені помилки та більш раціонально уточнити і змінити вибраний професійний шлях.

Не менш значущою формою професійної орієнтації є профвідбір – форма прогностичної діяльності експертизи, що націлена на визначення професійної придатності

Розділ II. Педагогічні проблеми обдарованої особистості

особистості, яка обирає професію. Її мета – допомогти дитині знайти більш придатну для неї, як особистості професію, не допустити до підготовки з деяких професій, особистостей, які мають для цього протипоказання. Обираючи будь-яку професію необхідно зрозуміти її психічну професіографію, тобто, опис професії і диференціюючі вимоги її спеціальностей, що до неї висуваються. Результатом професіографії є «професіограми» – опис та обґрунтування системи вимог, до певної спеціальності або професії.

Якими б формами професійної орієнтації ми не керувались, необхідно усвідомити, що профорієнтація взагалі, і орієнтація на педагогічну діяльність особисто – це керований процес, що вимагає ретельного вивчення, орієнтування на ринок праці, сучасні умови праці, і педантичного стилю управління для успішного завершення процесу, результатом якого стане постійне відтворення педагогічних кадрів.

Тому є необхідним розглянути поняття «управління», «менеджмент», «менеджмент в освіті», «управління педагогічною орієнтацією». Поняття «управління» є неоднозначним. У сучасній літературі також поняття «менеджменту», що прийшло з англійської мови.

У роботах видатних українських учених сучасності поняття менеджменту та управління дещо різняться. Так, Г. Єльнікова визначає управління як «особливий вид людської діяльності в умовах постійних змін внутрішнього та зовнішнього середовища, що забезпечує цілеспрямований вплив на керовану систему для збереження і впорядкування її в межах заданих параметрів на основі закономірностей розвитку та дії механізмів самоуправління» [6].

В. Маслов зазначає, що управління – це «сукупність взаємозв'язаних, взаємодіючих елементів, скоординованих заходів, спрямованих для досягнення певної мети» [7].

Л. Даниленко сформулювала поняття менеджменту в освіті як «процес цілеспрямованого впливу суб'єкта управління (керівник) на об'єкт управління (соціальна система, що знаходиться в ринкових умовах), у результаті якого відбувається не лише якісна зміна об'єкта управління, а й підвищується рівень його конкурентоспроможності» та менеджменту освітніх інновацій як «процес цілеспрямованого впливу суб'єкта управління (керівник) на об'єкт управління (соціальна система, що знаходиться в стані постійного розвитку), у результаті якого відбувається не лише якісна зміна об'єкта управління, але й підвищується рівень його конкурентоспроможності через постійне залучення інвестицій на розробку і впровадження інновацій» [4].

Керуючись вищезазначеними поняттями вчених та враховуючи специфіку об'єкту управління, яким у нашому випадку є педагогічна орієнтація старшокласників, ми зробили наступні висновки:

1. Об'єкт управління, педагогічна орієнтація є гнучкою системою, що постійно змінюється *в часі* (завдяки інноваціям, які час від часу з'являються під тиском загальних хронологічних змін суспільства) і *просторі* (на вимогу потреб суспільства може бути більш або менш масштабною – у межах країни або однієї з її адміністративних одиниць (область, місто).

2. Основною метою управління педагогічною діяльністю старшокласників є виявлення їхніх талантів і здібностей до майбутньої професії вчителя для здійснення якої як об'єкт, так і суб'єкт задіяні в креативній діяльності. З одного боку, керівник, який здатен не тільки дотримуватися існуючих правових і суспільних норм у досягненні цілей, але, використовуючи уяву, створює інноваційні ідеї змінюючи процес педагогічної орієнтації старшокласників та здійснюючи прорив у певній області теорії та практики. З іншого боку, об'єкт, що постійно змінюється під впливом загального людського прогресу та суспільства, в якому перебуває.

3. Головною умовою успішності здійснення вищезазначеної мети є кореляція креативності суб'єкту і об'єкту процесу педагогічної орієнтації відповідно до умов сучасного суспільства і потреб діяльності. Якщо об'єкт або суб'єкт випереджає іншого у готовності до взаємодії в специфічних умовах, мета не може бути досягнута.

Розглянемо ситуацію, коли процес педагогічної орієнтації старшокласників відбувається з урахуванням сучасних вимог, з'являються креативні ідеї з приводу розвитку інтересу до педагогічної діяльності, що стихійно, без апробацій розповсюджуються завдяки Інтернет-джерелам, а керівник (суб'єкт) не готовий прийняти їх, оскільки керується методами, що вже застаріли, не готовий керувати процес, звернути увагу підлеглих на корисні інновації та прийняти неординарне рішення. Результатом відсутності кореляції може стати загасання процесу в цілому або частково і, як наслідок, мета не буде досягнута.

Узгодження загальних понять управління (менеджменту) з предметом нашого дослідження дало можливість створити дефініцію «управління педагогічною орієнтацією» як *цілеспрямований вплив суб'єктів державно-громадського управління на особистісно орієнтовану освіту з метою успішного функціонування системи розвитку інтересу до педагогічної діяльності у старшокласників і виховання громадсько активного, креативного кадрового потенціалу освітянської галузі в умовах ринкових відносин та постійного інформаційно-технічного прогресу.*

Для успішного досягнення цілей інноваційного управління необхідною умовою є кореляція суб'єктів і об'єктів управління педагогічною орієнтацією. У результаті цього впливу підвищується не тільки якість та конкурентоспроможність об'єктів управління, але їхня здатність до саморегуляції, регуляції високого рівня об'єкту управління, що продовжує «життєвий цикл» інновацій у процесі педагогічної орієнтації старшокласників на вчительську професію.

У короткому термінологічному словнику до навчального посібника «Інноваційні педагогічні технології» І. Дичківської розкрито «процес проходження етапів нововведення: виникнення (старт); швидке зростання (у боротьбі з опонентами, консерваторами, скептиками); зрілість; засвоєння; дифузія (проникнення, розповсюдження); насичення (засвоєння багатьма людьми, проникнення в усі частини педагогічного і управлінського процесів); рутинізація (тривале використання можливостей застосувати новацію в нових галузях, умовах); фініш (нововведення перестає бути таким, замінюється ефективним або поглинається загальною ефективною системою)» [5].

Нам ближче синусоїдна модель життєвого циклу винаходу, представлена Сореном Капланом. Він виділяє чотири стадії життєвого циклу інновації але не з точки зору самостійного її існування на ринку, а з позиції користувача. *На першій* стадії, коли нововведення зробило прорив у певній галузі, ним цікавляться «перші випробувачі» у тестуванні та адаптації чогось нового, прогресивного (інновації, нововведення). *Потім*, завдяки досвіду перших користувачів інновації, настає час масового її використання, нововведення ставиться на потік. *Далі* ринок використання інновації досягає повного розвитку. Це відбувається, коли та частина споживачів, яка запобігає ризику використання нововведень на початку їх появи, приєднується до активних її користувачів. У цей час на ринку з'являється інше нововведення, і йде відтік першовипробувачів до нового об'єкту від користування попереднім нововведенням. Поступово маса користувачів пересувається за ними до іншого нового сегменту ринку. Натомість ті, хто приєдналися пізніше, продовжують користуватися попередньою інновацією. Так, поступово, одна інновація замінюється іншою [10].

Дослідження існуючих концепцій життєвого циклу інновацій дозволило нам створити власну модель інновацій в управлінні педагогічною орієнтацією старшокласників.

I стадія – започаткування інноваційного управління педагогічною орієнтацією старшокласників в окремих (більш прогресивних) загальноосвітніх навчальних закладах.

II стадія – завершення адаптації інноваційного управління процесом педагогічної орієнтації в окремих навчальних закладах і обмін досвідом з іншими, що приєднуються до використання інноваційних форм управління процесом педагогічної орієнтації.

III стадія – масового використання інновацій в управлінні педагогічною орієнтацією (вихід на державний рівень управління – закріплення інновацій на ринку освіти шляхом постанов або наказів для обов'язкового їх використання).

IV стадія – завдяки кореляції об'єктів і суб'єктів управління, узгодження подальших нововведень в управлінні педагогічною орієнтацією старшокласників, що будуть скоріше коригуючими ніж кардинальними, як на першій стадії.

Таким чином, у порівнянні зі звичайною кривою життєвого циклу інновацій бачимо суттєву прогресивність – схему інновацій в управлінні педагогічною орієнтацією старшокласників, що чітко показує життєвість попередніх циклів, завдяки вчасним нововведенням.

На схемі 1 показано:

Тонкою лінією позначено звичайний життєвий цикл інновацій. *Жирною* – пілотний цикл інновацій в управлінні педагогічною орієнтацією старшокласників. *Штрихованою* – подальші інноваційні процеси в управлінні педагогічною орієнтацією старшокласників. *Знаком сонця* – початок циклу.

У цьому життєвому циклі вигодою інновацій буде залучення старшокласників до отримання педагогічної освіти з подальшим присвяченням себе педагогічній діяльності. Таким чином, ми відходимо від попереднього досвіду, коли на навчання одного студента йшли великі державні кошти, що не давали результату, оскільки студент переривав навчання або покидав педагогічну діяльність розуміючи, що помилився у виборі професії.

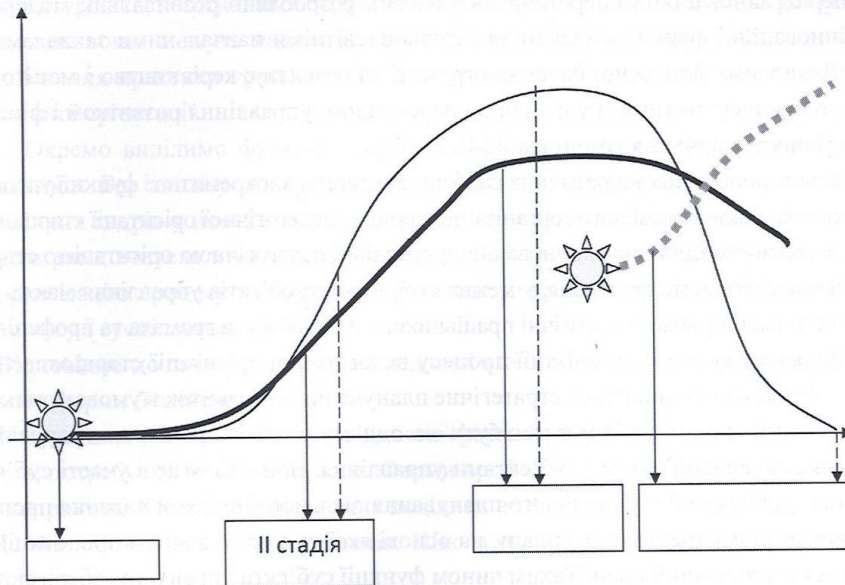

Рис. 1. Схема порівняння життєвого циклу інновацій і циклу інновацій в управлінні педагогічною орієнтацією старшокласників

Інновації в управлінні педагогічною орієнтацією старшокласників необхідно розглядати як систему управління інноваціями в педагогічній орієнтації старшокласників.

Основним змістом інновацій є «функції управління інноваціями: функції суб'єкта та функції об'єкта управління» [4].

До функцій суб'єкта інноваційного управління (за Л. Даниленко) відносяться: прогнозування, планування, організація, регулювання, координація і контроль; до функцій об'єкта управління віднесено ризикове вкладання ресурсів, організацію інноваційного процесу, організацію просування інновацій на ринку освітніх послуг та їх дифузії [4].

В. Маслов виділив три основні групи функцій управління навчально-виховними закладами. До першої групи він відніс *цільові функції*, що розкривають основний зміст управлінської діяльності у навчальному закладі. Це – управління навчальним процесом, педагогічне керівництво вихованням, підвищення педагогічної майстерності, розвиток інновацій, фінансово-господарська діяльність тощо.

Друга група є тим компонентом управління, що покликаний реалізації принципів управління та підвищення ефективності наукового керівництва загальноосвітнім навчальним закладом.

І третя група – соціально-психологічна, що розкриває такі аспекти управління як: орієнтація, мотивація, згуртування, розвиток творчості, попередження конфліктів, стимулювання тощо [7].

Розділ II. Педагогічні проблеми обдарованої особистості

У період інноваційних перетворень ученими розроблено розвивальні, модернізовані та інноваційні функції управління загальноосвітніми навчальними закладами, до яких Л. Даниленко віднесено: бачення стратегії та розвитку; керівництво і моніторинг освітнього процесу; мотивації управління персоналом; управління розвитком і фінансами; внутрішня та зовнішня комунікації [4].

На основі попередніх теоретичних надбань, ми змогли виокремити ті функції управління, без яких неможливо здійснити організацію процесу педагогічної орієнтації старшокласників. Але головним принципом інновацій в управлінні педагогічною орієнтацією старшокласників має стати демократизація, у межах якої, в якості об'єктів управління мають бути залучені не тільки науково-педагогічні працівники, а й батьківська громада та профспілки.

1. На першому етапі організації процесу педагогічної орієнтації старшокласників головною функцією залишається стратегічне планування та розвиток в умовах ринкових відносин, таким чином керівник має бути на одному рівні із суб'єктами управління, це є кореляцією між об'єктом і суб'єктами управління. Вона полягає в участі суб'єктів управління у здійсненні стратегічного планування діяльності шляхом надання пропозицій до концепції перспективного плану, на основі якої та з урахуванням пропозицій вибудовується стратегічний план. Таким чином функції суб'єкта управління зберігаються.

2. На другому етапі головну роль відіграє об'єкт управління тобто, педагогічний колектив, батьківська громада та профспілки, а також молодіжні шкільні організації, які задіяні в організації інноваційного процесу педагогічної орієнтації старшокласників на педагогічну діяльність. Від їхньої самоорганізації залежить успіх вищезазначеного інноваційного процесу.

3. Керівництво ЗНЗ із періодичністю один раз на місяць має здійснювати моніторинг навчального і виховного процесів, а також коригувати діяльність суб'єктів управлінського процесу. А громада батьків і профспілки, у свою чергу, раз на квартал звертають увагу на виконання управлінських функцій з боку керівництва ЗНЗ.

4. Необхідною для успішного здійснення процесу педагогічної орієнтації старшокласників є мотивація педагогічного колективу у наданні професійних консультацій з науково-теоретичних знань процесу педагогічної орієнтації старшокласників, створенні умов для здійснення освітнього та виховного процесів (забезпечення необхідними приміщеннями, наочними матеріалами, технічними засобами тощо).

5. Функція зовнішніх комунікацій має здійснюватись невід'ємно від попередніх функцій управління, оскільки з боку керівництва ЗНЗ мають бути налагоджені зв'язки з організаціями, що мають відношення до педагогічної або профорієнтаційної діяльності і можуть сприяти наданню додаткових інформаційних джерел та ознайомлення із досвідом здійснення педагогічної діяльності на різних рівнях виховного і навчального процесів, що надасть можливість звернути увагу на педагогічну діяльність як перспективну в майбутньому кар'єрному зростанні.

6. Функція управління розвитком та фінансами має здійснюватись в нашому випадку через залучення спонсорів (ВНЗ, зацікавлені в отриманні креативного, підготов-

леного абітурієнта, політичними структурами, активність яких зростає у передвиборчий період, коли вони можуть надати не тільки джерела фінансування, але й нові місця для здійснення практики громадського спілкування, що є також важливим елементом педагогічної орієнтації.

7. Окремо виділимо функцію маркетингу процесу педагогічної орієнтації старшокласників. Без аналізу ринку освітніх послуг, прогнозування необхідної кількості педагогічних кадрів у нестійких умовах ринку та нестабільній демографічній ситуації, професіограми вчителя в умовах євроінтеграції неможливо на високому рівні здійснювати організацію процесу педагогічної орієнтації старшокласників, який відповідав би умовам часу і суспільства.

Відповідно до змісту управління педагогічною орієнтацією старшокласників ми обираємо форми її здійснення.

У сучасних умовах ринкових відносин форми профорієнтації на педагогічну діяльність, потребують особливої уваги. Форми профорієнтації, що уважалися інноваційними наприкінці ХХ ст., умовно можна поділити на 4 групи:

1. Факультети майбутніх учителів. Школа юного педагога. Школа майбутнього вчителя.
2. Школи юних математиків, фізиків, хіміків тощо. Літні і заочні фізико-математичні школи. Мала академія наук України.
3. Психолого-педагогічні факультативи. Університет педагогічних знань для старшокласників. Педагогічні клуби (клуб «Майбутній педагог»).
4. Педагогічні класи.
5. Педагогічні олімпіади.

Педагогічні класи, у порівнянні з іншими формами професійно-педагогічної орієнтації старшокласників ХХ ст., дозволяють більш успішно здійснювати підготовку до свідомого вибору професії вчителя, але не завжди такий формальний підхід може бути успішним.

Упровадження профільного навчання є спіральним витком відомої педагогічної діяльності, запровадженої державними органами управління. У даному випадку це є фактично аналог педагогічних класів, де теоретично поглиблено вивчають предмети, близькі до педагогічних професій.

Ми пропонуємо пов'язати теорію з практикою. Уважаємо, що використання однієї з форм організації профорієнтаційної діяльності є недоцільним. За демократичності організації процесу педагогічної спрямованості старшокласників із залучення громадських організацій керівники ЗНЗ мають усвідомити важливість місії юних педагогів. Важливою є організація практичного застосування теоретичних знань. Доречно починати цей проект із 7-го класу, коли в учнів є певне теоретичне знання навчальних предметів.

Нами розроблена схема (рис. 2) завдяки первинності неформальної діяльності учнівського колективу спочатку дає можливість позитивно, спонтанно сприймати можливість майбутню професію, беручи участь у запропонованих заходах, потім поступово

Розділ II. Педагогічні проблеми обдарованої особистості

виявляти усвідомлений інтерес до професії (частково завдяки організованому першому позитивному її сприйняттю).

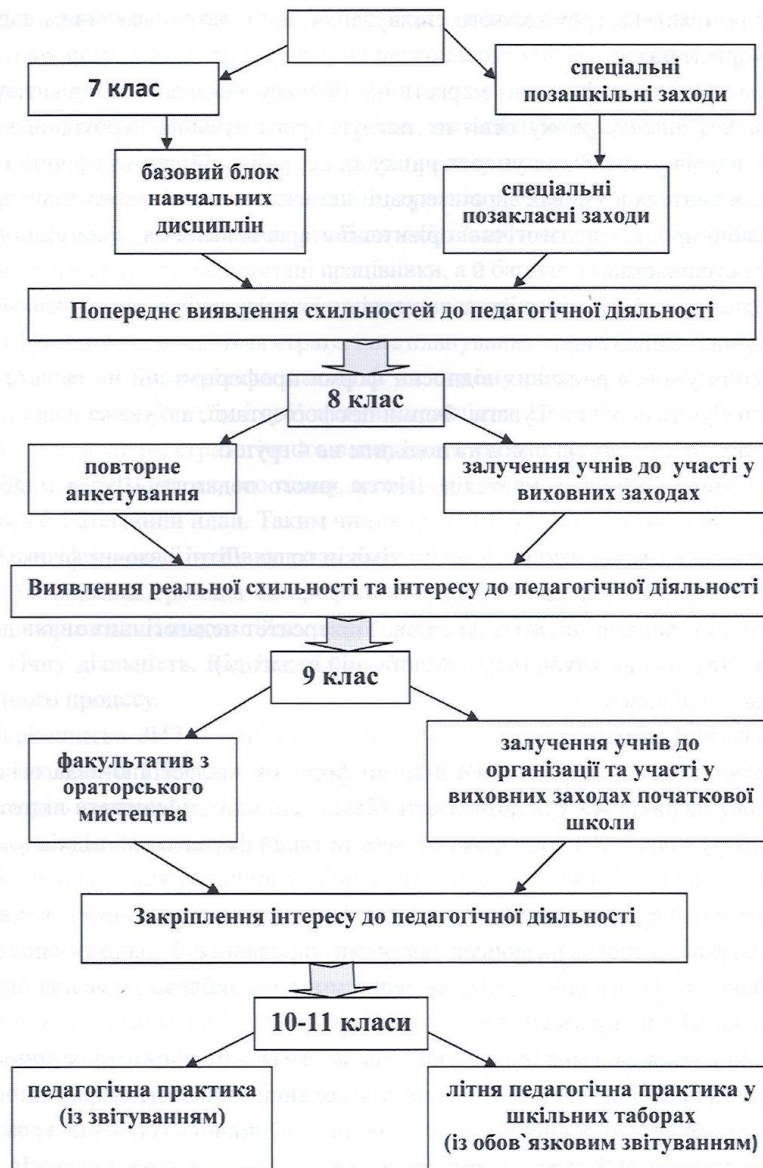

Рис. 2. Схема організація заходів ЗНЗ з педагогічної орієнтації старшокласників

Таким чином, аналіз форм організації педагогічної орієнтації старшокласників на професію вчителя в сукупності має дати більш стійкий результат, оскільки має у своєму

складі необхідний елемент – *організацію практичного досвіду в реальних умовах сучасності*.

Застосування вищезазначених функцій і форм управління педагогічною орієнтацією старшокласників забезпечує перехід від адміністративно-функціональної моделі управління ЗНЗ до інноваційної – проектно-інвестиційної, де керівник навчального закладу знаходиться не над суб'єктами управління, а поруч, що дає можливість запобігання бюрократизації, сприятиме розквіту прогресивних форм управління і подальшій демократизації освітнього простору.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Ангеловські К. Учителя и инновации: Кн. для учителя: Пер. с макед. / К. Ангеловські. – М.: «Просвещение», 1991. – 156 с.
2. Белебеха І. О. Україна і комунізм у злочинних особах: Хто нами керував? Що ми за нація? // Українська газета, 1997. – № 9–14. – С. 135–136.
3. Даниленко Л. Менеджмент інновацій в освіті / Л. Даниленко. – К.: Шкільний світ, 2007. – 120 с. – (Б-ка «Шк. світу»).
4. Даниленко Л. Інноваційний освітній менеджмент. Навч. посібн. / Л. Даниленко. – К.: Главник, 2006. – 144 с. – С. 7–8.
5. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: Навч. посібн. / І. М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с. – С. 337.
6. Єльнікова Г. В. Основи адаптивного управління (тексти лекцій) / Г. В. Єльнікова. – Харків : Видав. гр. «Основа», 2004. – 128 с.
7. Маслов В. І. Наукові основи та функції процесу управління загальноосвітніми навчальними закладами / В. І. Маслов. – Тернопіль : Астон, 2007. – 152 с. – С. 26.
8. Романенко В. П., Тименко М. П., Тезікова С. В. Зміст і форми орієнтації школярів на педагогічні професії: Навч. посібн. – К., 1997. – 64 с.
9. Слостенин В. А., Подимова Л. С. Педагогика: инновационная деятельность / В. А. Слостенин, Л. С. Подимова. – М.: ИЧП Изд. Магістр, 1997. – 224 с.
10. Soren Kaplan. Innovation Lifecycles. – Innovation_Lifecycles.pdf / innovation-point.com